

Motion till riksdagen 2007/08:T275

av Mikael Johansson (mp)

Post- och telestyrelsens befogenheter

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring i postlagen i syfte att stärka Post- och telestyrelsens roll i konkurrensfrågor.
2. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring i postlagen beträffande postboxar och eftersändning i enlighet med vad i motionen anförts.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i motionen om pristaket för enstaka brevöversändelser.

Inledning

Under lång tid har det endast funnits ett företag som distribuerat all post. Sedan avregleringen av postmarknaden har ett antal nya företag etablerat sig på marknaden, varav de flesta är små enmansföretag. Resultatet är dock att de övriga operatörerna endast har 9 % av marknaden. Posten har fortfarande 91 %. (Dessa siffror gäller den totala mängden adresserade brev. På delmarknaden sändningar har Posten 87 % och på delmarknaden enstaka översändelser har Posten drygt 99 %. Övriga operatörer 13 % respektive knappt 1 %.)

En förklaring är att tillgången till den postala infrastrukturen – postboxar, adressändringar, eftersändning av post och postnummersystemet – har varit på villkor som varit långt ifrån konkurrensneutrala. Detta har delvis korrigerats genom det beslut riksdagen fattade i juni 1999, delvis emot dåvarande regeringens önskan. Viktiga problem kvarstår dock. Den i dag troligen viktigaste förklaringen till den bristande konkurrensen på postområdet är att Post- och telestyrelsen har ett så begränsat uppdrag vad gäller konkurrensfrågor, vilket måste åtgärdas. Trots att Posten inte har agerat i enlighet med konkurrenslagen vid flera tillfällen.

Fel! Okänt namn på

Post- och telestyrelsens befogenheter

Post- och telestyrelsen har alltså ett begränsat uppdrag vad gäller konkurrensfrågor, särskilt om en jämförelse görs med telemarknaden. Detta är något som måste åtgärdas. I andra länder har ofta sektorsmyndigheten på området ett ansvar även för konkurrensfrågor. Detta är naturligt med tanke på att det just är sektorsmyndigheten som besitter sakkompetensen på respektive område. I Sverige är det Post- och telestyrelsens sakkunskap som behöver utnyttjas i större utsträckning än i dag. Det är svårt att på något exakt sätt ange hur viktig denna fråga är. Men det är enkelt att begripa att för de små postoperatörerna som ofta är enmansföretagare är det av yttersta vikt att konkurrensen fungerar på ett juste sätt. Det är också viktigt att konkurrensbrott beivras och åtgärdas med stor snabbhet eftersom de små postoperatörerna i annat fall kommer att gå i konkurs på grund av bristande ekonomiska resurser. Den kommunala upphandlingen av postdistribution är viktig för dessa och när denna upphandling inte handläggs på ett korrekt sätt blir det stora problem. Detta är en förklaring till att antalet postoperatörer minskat från ca 80 till 30 stycken. Post- och telestyrelsen kan naturligen följa marknaden närmare och agera snabbare än Konkurrensverket. Post- och telestyrelsen har en skyldighet att främja en sund konkurrens på teleområdet. Det finns inget särskilt skäl för varför motsvarande skyldighet inte finns på postområdet. Den svaga utvecklingen av konkurrenssituationen har om något visat att en sådan förändring är viktig.

Postal infrastruktur

För att postmarknaden ska fungera väl är det viktigt att den postala infrastrukturen – postboxar, adressändringar, eftersändning av post och postnummersystemet – tillhandahålls på konkurrensneutrala villkor. Det har dock inte varit fallet under lång tid. En viktig förklaring till detta har varit att det tidigare endast funnits ett företag som distribuerat all post.

Den dåvarande regeringen konstaterade själv i departementspromemorian ”Statens ansvar på post- och betaltjänstområdet” i september 1997 följande:

Frivilliga överenskommelser mellan parterna har inte visat sig vara en framkomlig väg att få till stånd ett önskvärt samutnyttjande av infrastrukturen, bl.a. då den dominerande aktören på postmarknaden tillika driftansvarig för infrastrukturen inte har något incitament att förhandla om samutnyttjandeavtal. (Statens ansvar på post- och betaltjänstområdet, Ds 1997:58, s. 123 f.)

Regeringen gav därför Post- och telestyrelsen i uppdrag att utreda frågan och skyndsamt komma tillbaka med förslag om hur problemen skulle åtgärdas. Detta gjorde Post- och telestyrelsen i en rapport under våren 1998, varefter den skickades ut på remiss. Remissyttranden gav ett överväldigande stöd till Post- och telestyrelsens förslag. Därför var det förvånande när regeringen endast valde att åtgärda vissa delar av problemen och återigen gav Post- och telestyrelsen i uppdrag att åstadkomma frivilliga överenskommelser, dvs.

något som regeringen själv i sitt utredningsuppdrag till Post- och telestyrelsen har konstaterat är mer eller mindre omöjligt.

Riksdagens beslut 1999 skärpte förslagen i regeringens proposition i en mer konkurrensneutral riktning. Tillgången till den postala infrastrukturen har också avsevärt förbättrats men det finns fortfarande områden där parterna på postmarknaden inte lyckats komma överens om fullgoda lösningar. Efter 17 år av konkurrens på postmarknaden har alltså ännu inte alla företag tillgång till den postala infrastrukturen på lika villkor.

Postboxar och eftersändning

I propositionen anges att den befintliga möjligheten för myndigheten att utfärda föreläggande för efterlevnaden av postlagen även gäller de nu föreslagna reglerna om tillgången till anläggningar för postöverlämning. Detta borde inte endast ha angivits för postboxanläggningarna utan även vad gäller villkoren för eftersändning utanför eget distributionsområde och s.k. privat eftersändning. Jag menar därför att riksdagen som sin mening uttalar att Post- och telestyrelsens föreskrivningsrätt enligt 17 § postlagen även ska gälla villkoren för eftersändning utanför eget distributionsområde och s.k. privat eftersändning.

Jag önskar också att nuvarande regering återkommer i denna fråga eftersom tillgången på postboxarna inte ens i dag regleras på konkurrensneutrala villkor. Trots att dåvarande regeringen angivit i sin proposition att tillgången ska regleras på konkurrensneutrala och icke-diskriminerande villkor i förhållande till Postens egen verksamhet har detta inte efterlevts. Därför bör regeringen återkomma till riksdagen med förslag om hur tillgången till postboxar och eftersändning ska regleras för att det inte ska råda någon diskriminering mellan postföretagen.

Pristaket för enstaka brev försändelser

I proposition 1997/98:127 föreslog regeringen att den skulle få ett bemyndigande av riksdagen att föreskriva att priser för tjänster som ingår i postverksamhet inte får överstiga vissa nivåer. I 9 § postförordningen skrevs därefter in att Posten AB inte får höja priset med mer än konsumentprisindex (KPI). Posten AB fick dock möjligheten att avrunda till närmaste femtiotal öre även om detta temporärt skulle innebära att höjningen blir större än förändringen i KPI. Detta utnyttjades av Posten med en höjning med 10 % den 1 januari 2003.

Utgångspunkten för denna förändring var att Posten AB höjt priset för enstaka försändelser med 30 % den 1 mars 1997 genom att använda sig av det tidigare pristakets konstruktion på ett sätt som inte varit avsikten. Bruket av det tidigare genomsnittsindexet kunde genom ändringar i vissa grundförut-

Fel! Okänt namn på

sättningar ge stora skillnader i det utrymme som fanns för Posten AB att höja portot utan att pristaket överskreds genom valet av viktning för rabatterade frimärken. Det nya pristaket infördes för att skydda samtliga kunder till Posten AB på marknaden för enstaka brevfräsändelser. Det har varit särskilt viktigt för ett stort antal småföretagare och privatpersoner som endast har Posten AB att gå till när de ska skicka post.

Posten AB har vid upprepade tillfällen begärt hos regeringen att få höja priset med hänvisning till att deras kostnader har ökat mer än vad KPI gjort. Posten vill byta index med hänvisning till att KPI inte speglar kostnadsutvecklingen på ett relevant sätt. Det har dock aldrig varit avsikten att indexet skulle spegla kostnadsutvecklingen. Valet av prisindexet KPI gjordes eftersom det fanns ett skyddsbehov och riksdagen ville att prisutvecklingen för dessa tjänster inte skulle överstiga inflationen. Med tanke på att Posten AB fortfarande har över 99 % av marknaden för enstaka fräsändelser kvarstår detta skyddsbehov. Det är därför naturligt att Glesbygdverket, Konsumentverket och Post- och telestyrelsen ställt sig bakom ett bibehållande av pristaket i sitt särskilda yttrande till Post- och kassaserviceutredningens betänkande (SOU 2005:5).

Miljöpartiet ställde sig bakom regeringens förslag 1998 i denna del om att regeringen skulle utforma ett nytt pristak. Men tanken var alltså inte att regeringen skulle göra avsteg från skyddsbehovet för att anpassa det till ökade kostnader för Posten AB. Detta bör ges regeringen till känna.

Trafikutskottet har anfört följande:

Utskottet anser således att det inte finns skäl att tillåta en ytterligare prishöjning över den allmänna prisnivå som finns i det pristak som gäller i dag. Det är inte rimligt att det skall bli ännu mer lönsamt på kundernas bekostnad när dessa saknar alternativ till Posten för denna typ av fräsändelser. En förändring av gällande pristak för enskilda fräsändelser är inte acceptabel (2005/06:TU3, s. 14).

Stockholm den 1 oktober 2007

Mikael Johansson (mp)